

COM FOMENTAR LA RESPONSABILITAT

Introducció

Els pares/mares, i altres adults significatius, es converteixen en els primers i principals models educatius durant la infància perquè formen part del món afectiu del xiquet/a. Aquests models els ensenyaran a relacionar-se amb l'entorn, amb els altres, i amb ell mateix perquè els xiquets/es necessiten uns referents significatius amb els quals identificar-se per a construir la seua identitat.

La família, fins i tot sense pretendre-ho, transmet als fills/es una sèrie de principis, valors i actituds que aniran conformant la seua manera de pensar, reaccionar, sentir, etc. El xiquet/a aprèn el que veu en el seu entorn més pròxim, des dels hàbits més quotidians, la manera de ser, fins a resoldre conflictes i relacionar-se amb el món en general. Si els pares/mares són tolerants i solidaris, els seus fills tindran moltes possibilitats d'imitar-los, si són respectuosos amb la naturalesa, valoraran i cuidaran el medi ambient; si es resolen els conflictes a casa dialogant, escoltant l'altre, buscant solucions comunes, aprendran una sèrie d'habilitats per a respondre sense agressivitat en el seu entorn social.

Presentem, a continuació, una sèrie de Principis Bàsics que poden servir de Guia per a potenciar les conductes responsables durant la infància:

- Els pares i mares han de tindre la seguretat que volen educar fills/es responsables i a més la certesa que ho poden aconseguir, encara que siga un camí llarg i amb alts i baixos.
- Educar els nostres fills/es en la "Responsabilitat" consisteix, en la majoria de les vegades, a deixar que s'enfronten a les conseqüències dels seus propis actes. Això significa que, per exemple, si tira alguna cosa a terra, ell o ella haurà de recollir-ho, mai nosaltres; si trenca premeditadament el llapis de la seua germana, llavors haurà de donar-li un dels seus; si no menja el segon plat perquè diu que no li agrada o no té gana, tampoc podrà provar les postres. És a dir, l'objectiu és tractar que

els xiquets/es assumisquen les conseqüències naturals o els efectes que es deriven en adoptar un determinat comportament.

- La retirada d'un reforç positiu i restaurar o reposar qualsevol objecte que ha danyat solen ser també altres bons recursos per a inculcar en els xiquets/es, de manera progressiva, el sentit de responsabilitat en les seues conductes.
- A més, cal tractar d'establir un diàleg breu i clar sobre l'ocorregut perquè el xiquet/a comprega la relació "causa-efecte" dels seus comportaments o decisions i entenga les conseqüències d'aqueixes accions incorrectes i per què se li apliquen les mesures esmentades.
- La relació amb els fills/es, no obstant això, ha d'estar basada en el respecte, la comprensió, el diàleg i l'amor. Mai en la desvaloració i la crítica.
- Els pares han de valorar el treball i l'esforç que fan els seus fills/es davant de qualsevol activitat mitjançant el reforç social positiu, més que el de tipus material. Els millors elogis per a construir el sentit de la responsabilitat poden ser: "Que orgullós pots estar amb això, que bé que t'ha quedat aqueix dibuix, que responsable, que major, ja has après a fer això tu sol, que bé que cuides la teua germana".
- Sempre s'han d'establir límits educatius i definir clarament el que està o no permés. Això ajudarà a donar-los estructura en la seua manera de comportar-se, guanyaran autonomia i contribuirà a fomentar la responsabilitat en ells. Posteriorment, segons van creixent i especialment durant l'adolescència, es poden consensuar unes normes en determinats aspectes. No obstant això, si s'infringeix algun d'aqueixos acords establits, també hauran d'assumir les conseqüències de l'incompliment.
- Per a ser responsable és convenient que ells aprenguen a decidir per voluntat pròpia, encara que a vegades supose equivocar-se. Els pares no haurien de decidir-ho tot pels seus fills/es. Perquè construïsquen la seua identitat és necessari que prenguen decisions i que s'equivoquen, dels errors també s'aprén. Es podria, en tot cas i quan els fills són massa xicotets, orientar-los respecte a les diferents opcions possibles o alternatives, però convidant-los i animant-los perquè siguem ells els que trien. Si s'han equivocat, el més apropiat deuria ser reflexionar

conjuntament, tractar de traure conclusions i valorar les altres opcions descartades, però mai retraure si va haver-hi algun error. Cal transmetre la idea que ens podem equivocar i no magnificar les equivocacions ni sobreexigir-li pretenent que encerte sempre en les seues eleccions.

- Per a desenvolupar la responsabilitat en la infància, cal facilitar-los xicotetes obligacions o tasques. Quan els adults sobreprotegeixen, acaronen el xiquet i li resolen tot allò que ells mateixos podrien realitzar, no el deixen créixer com a persona, la qual cosa fomenta el desenvolupament d'una personalitat immadura, mancada d'autonomia i amb problemes a l'hora d'assumir la responsabilitat de la seua pròpia vida.
- Ajudar els fills/es a creure en si mateixos i a sentir-se segurs. Els xiquets necessiten sentir-se valuosos, útils i dignes de confiança. Quan se'ls faciliten situacions perquè aprenguen a ser autònoms, es reconeixen honestament els seus progressos, es mostra interès per tot el que per a ells resulta important, es respecta el seu ritme, les seues aficions, les seues preferències, etc., desenvolupen un bon concepte de si mateixos i s'enfronten a les tasques amb seguretat i sentit de la responsabilitat.

Comportaments responsables

En funció de l'edat, és evident que hem d'exigir-los una sèrie de tasques, i no altres. A continuació, facilitarem una relació de conductes d'autonomia i responsabilitat personal que són pròpies de cada etapa o nivell de desenvolupament.

La llista confeccionada no pretén ser exhaustiva. S'ofereix a manera d'orientació; tampoc implica que totes les conductes en una determinada edat hagen d'aconseguir-se o dominar-se de manera ràpida i homogènia perquè l'aprenentatge és un procés complex, subjecte sempre a diferències individuals.

- Recollir els seus joguets.
- Posar i llevar el seu plat i els seus coberts de la taula.
- Portar la roba bruta al lloc indicat per a això.
- Col·laborar amb xicotetes tasques en la preparació de la seua motxilla, per exemple, posant l'esmorzar.
- Menjar sols, encara que calga tallar-li alguns aliments.
- Vestir-se amb una mica d'ajuda per a determinades peces.
- Raspallar-se les dents, llavar-se la cara i les mans.
- Anar al bany de manera autònoma.
- Compartir les seues coses amb altres germans, amics.
- Saber esperar el seu torn.
- Anar a la compra amb els adults adoptant un comportament adequat en diferents llocs públics.
- Cuidar una mascota o una planta amb supervisió de l'adult.

Ed. Primària

- Preparar la motxilla amb tots els materials que necessiten portar a l'escola, encara que hàgem d'ajudar-lo al principi.
- Fer les tasques escolars, encara que en determinades àrees necessite una xicoteta supervisió.
- Recollir els seus joguets, llibres, quaderns, pintures, etc.
- Ordenar la seua habitació.
- Col·laborar per a fer el seu llit.
- Preparar la motxilla de les activitats extraescolars: música, esports.
- Adquisició plena respecte a tasques de neteja personal: raspallar-se les dents, llavar-se les mans, pentinar-se.
- Preparar-se la roba per a la dutxa.
- Lligar-se els cordons de les sabatilles.
- Col·laborar en la preparació de la roba per a l'endemà.
- Preparar-se el desdejuni i el berenar.
- Parar i llevar taula.
- Començar a escurar amb supervisió d'un adult.
- Posar menjar i beguda a una mascota.
- Anotar en la llista de la compra i ajudar a col·locar-la després.

- Col·laborar en la preparació de la seua maleta quan es va de viatge.
- Escoltar els altres. Respectar el torn de paraula.
- Manifestar les seues necessitats sense exigències i tolerant la negativa per part de l'adult.
- Cuidar durant un temps els seus germans xicotets, si en té.
- Dir la veritat, encara que el perjudique.

Ed. Secundària -1r cicle-

- Fer els deures escolars i estudiar sense que ningú li ho recorde, encara que pot prestar-se-li ajuda puntual.
- Ordenar la seua habitació incloent armaris, prestatgeries.
- Realitzar correctament el llit.
- Acudir a les activitats extraescolars amb el material adequat i sense ajuda per part dels pares/mares.
- Dutxar-se diàriament i deixar el bany endreçat.
- Rentar els plats, ajudar amb la neteja de la seua habitació, etc.
- Doblegar i recollir la seua roba.
- Cuinar alguns menjars senzills.
- Organitzar el seu oci i temps lliure.
- Portar les claus de casa fent un ús responsable d'això.
- Realitzar compres.
- Organitzar els seus llibres, els seus materials escolars o de música.
- Preparar-se la maleta quan se'n van d'excursió, viatge, campament...
- Ficar-se al llit en una hora raonable instaurant bons hàbits de son.
- Alçar-se posant-se el despertador.
- Alimentar-se de forma equilibrada, evitant el menjar "fem".